

Vitbok om anpassning till klimatförändringar

Miljödepartementet

2009-05-19

Dokumentbeteckning

KOM(2009)147 slutlig

Anpassning till klimatförändring: en europeisk handlingsram

Sammanfattning

Under kommande år kommer klimatförändringarna troligtvis få genomgripande effekter på olika ekonomiska sektorer såsom jordbruk, energi, transport, turism och sjuk- och hälsovård. Ekosystemen och den biologiska mångfalden kommer också att påverkas. Klimatförändringens effekter kommer att variera mellan olika geografiska områden och sektorer. Vitboken utgör ett svar på hur klimatförändringarna kan tacklas på EU-nivån. Särskilt viktigt är att öka kunskapen och utbyta erfarenheter om klimatförändringar samt att ta hänsyn till klimatförändringar i de olika politikområdena.

Regeringen välkomnar kommissionens initiativ att lägga fram vitboken och stödjer dess inriktning. Klimatförändringens variation mellan olika geografiska områden bör beaktas i det fortsatta arbetet.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Jordens klimat har blivit varmare. De senaste 150 åren har temperaturen höjts med drygt 0,7° Celsius och under de senaste decennierna har temperaturen stigit med knappt 0,2° Celsius per årtionde. Effekterna av en klimatförändring börjar nu märkas på alla kontinenter. Effekterna märks t.ex. i form av höjd havsnivå, minskande snötäcken, minskad utbredning av havsisen och krympande glaciärer.

De negativa konsekvenserna av en klimatförändring blir större vid mer omfattande klimatförändringar. Konsekvenserna av en klimatförändring kommer att variera kraftigt över jorden beroende på olika stora regionala förändringar och på skillnader i sårbarhet och förmåga till anpassning.

I Europa har temperaturen stigit något snabbare än globalt de senaste 150 åren och ökat med 0,9° Celsius. Uppvärmningen har i södra Europa varit högre på sommaren än på vintern medan det är tvärt om i norr. Nederbörden har ökat i norr och minskat i sydost. Flera extrema väderhändelser som värmeböljor och översvämningar har inträffat de senaste åren.

Europa kommer enligt IPCC att drabbas av ökad kusterosion, påtagliga effekter på fiskbestånden och naturmiljön samt fler klimatrelaterade olyckor. Vissa effekter som t.ex. översvämning på grund av skyfall, kommer att drabba hela Europa medan andra drabbar vissa områden t.ex. skogsbränder i söder och översvämningar vintertid i norr. Skördar och vattenresurser kommer att öka i norr men minska i söder. De förändringar som redan syns kommer att förstärkas och förutsättningarna för t.ex. jordbruk kommer därmed att förändras.

Många effekter inträffar redan och andra kommer inte att kunna undvikas genom de utsläpp vi redan åstadkommit. Anpassningsåtgärder är därför nödvändiga som ett komplement till utsläppsminskningar. Anpassning kan minska sårbarheten i såväl fysiska, biologiska som mänskliga system. Nödvändiga anpassningar kan dock i vissa fall leda till negativa effekter för näringsverksamhet, infrastruktur eller på den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster. Det är viktigt att anpassningsåtgärder utformas så att sådana negativa effekter blir så små som möjligt.

Bl.a. mot denna bakgrund vill kommissionen se ett utvecklat och samordnat arbete vad gäller anpassning till ett förändrat klimat. Detta gäller särskilt för en förbättrad kunskapsbas och integrering av anpassning i EU:s olika politikområden.

Kommissionen antog 2007 grönboken *Anpassning till klimatförändringar i Europa* som följdes av ett brett offentligt och interinstitutionellt samråd. Konsekvensanalysen byggde på den fjärde IPCC-rapporten, Europeiska miljöbyråns, Gemensamma forskningscentrumets och Världshälsoorganisationens rapport om klimatförändringens effekter i Europa och en lång rad rapporter och forskningsprojekt om klimateffekter och anpassning.

Kommissionens vitbok *Anpassning till klimatförändring* är en vidareutveckling av diskussionen på EU-nivå om klimatförändringens effekter och har som syfte att se till att EU och medlemsstaterna kan delta fullt ut både i utformningen av politiken och i det praktiska genomförandet av lösningar, med beaktande av att de flesta anpassningsåtgärder måste vidtas på nationell, regional eller lokal nivå.

En förbättrad kunskapsbas

För att kunna fatta bra beslut om hur anpassning bäst kan ske är det väsentligt att ha tillgång till tillförlitliga uppgifter om klimatförändringens sannolika effekter, samhällsekonomiska aspekter samt kostnader och fördelar med olika anpassningsalternativ. Därför behövs det mer kunskap och utbyte av kunskap om klimateffekter och sårbarhet så att lämpliga lösningar kan utformas. Inrättandet av en s.k. clearing house-mekanism till 2011 är enligt kommissionen en viktig åtgärd. Annat viktigt är att till samma tidpunkt bl.a. utveckla modeller, prognosverktyg, indikatorer för bättre övervakning av klimateffekter samt bedöma kostnader och fördelar av olika anpassningsalternativ.

Integrering i olika politikområden

Anpassningsfrågorna måste bli en naturlig del i de olika politikområdena/ sektorerna. Detta arbete måste vila på en god vetenskaplig och ekonomisk analys. Inom varje politikområde bör man, till följd av klimatförändringen, ha analyserat vilka de nuvarande och potentiella effekterna är, kostnader för att vidta respektive inte vidta åtgärder samt växelverkan mellan politikområden/ sektorer. Detta arbete bör inledas 2009–2012. De områden som kommissionen särskilt lyft fram är hälso- och socialpolitiken, jord- och skogsbruket, kust- och havsområden samt produktionssystem och den fysiska infrastrukturen.

Arbetets genomförande

Arbetet kommer att delas in i olika faser. Avsikten är att fas 1 (2009–2012) ska lägga grunden för utarbetandet av en EU-strategi för anpassning som ska genomföras under fas 2, med början 2013. Förslagen i vitboken rör åtgärder som ska vidtas under den första fasen och påverkar inte EU-budgetens framtida struktur eller den nuvarande och kommande fleråriga finansieringsramen.

För att arbetet under fas 1 ska ge resultat krävs ett nära samarbete mellan EU och dess medlemsstater samt myndigheter på nationell, regional och lokal nivå.

Kommissionen avser därför inrätta en särskild styrgrupp för effekter och anpassning där kommissionen står för sekretariatet. Styrgruppen ska bestå av företrädare för medlemsstaterna som deltar i utformningen av nationella och regionala anpassningsprogram och ska samråda med företrädare för det civila samhället och forskarvärlden. Styrgruppen kommer att stödjas av flera tekniska grupper som specifikt behandlar utvecklingen inom viktiga sektorer (jord- och skogsbruk, biologisk mångfald, vatten, hav, energi, hälsa osv.).

I den inledande fasen kommer styrgruppen att inrikta sig på att följa upp arbetet med att förbättra kunskapsbasen, särskilt genom inrättandet av en s.k. clearing house-mekanism. Gruppen ska vidare samordna uppbyggandet av

faktabasen om klimateffekter, bedöma klimatrisker för EU och möjligheterna att öka motståndskraften mot klimatförändring samt kostnadsberäkna risker och möjligheter.

2008/09:FPM116

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Det finns i dag inga regler vad gäller anpassning till ett förändrat klimat. Ett klimatanpassningsarbete har dock redan inletts i Sverige. Genom ett regeringsbeslut den 30 juni 2005 gavs en särskild utredare i uppdrag att kartlägga det svenska samhällets sårbarhet för globala klimatförändringar och de regionala och lokala konsekvenserna av dessa förändringar samt bedöma kostnader som klimatförändringarna kan ge upphov till. I november 2006 redovisades delbetänkandet Översvämningshot – risker och åtgärder för Mälaren, Hjälmaren och Vänern (SOU 2006:94) och i oktober 2007 redovisades slutbetänkandet Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter (SOU 2007:60). I propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik – klimat (prop. 2008/09:162) utvecklas några av utredningens förslag.

Inom ramen för den s.k. Hyogodeklarationen och Hyogo Framework for Action ska Sverige till 2015 inrätta en nationell plattform för naturolyckor. Arbetet samordnas på regeringens uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och är även av betydelse för klimatanpassningsarbetet.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslagen i vitboken rör åtgärder som ska vidtas under den första fasen och påverkar inte EU-budgetens framtida struktur eller den nuvarande och kommande fleråriga finansieringsramen.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens initiativ att lägga fram vitboken och stödjer dess inriktning.

Regeringen anser att anpassning till ett förändrat klimat är ofrånkomlig. Anpassning måste emellertid utföras på olika sätt inom olika geografiska områden och inom olika samhällssektorer. Det är således viktigt att de olika lokala och regionala förhållandena ges utrymme i det fortsatta arbetet.

Informationsutbyte och gemensamma eller koordinerade insatser för att utveckla metodik och kunskapsunderlag är motiverat. Det gör att den föreslagna styrgruppen kan vara relevant för att hantera sådana EU-övergripande frågor, inklusive hur anpassning bör integreras i relevanta politikområden på EU-nivån.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

2008/09:FPM116

Medlemsstaterna har betonat subsidiaritet och de stora variationerna inom EU varför insatser krävs främst på lokal, regional och nationell nivå. Integreering av anpassningsarbetet behöver ske i alla relevanta politikområden samt möjliga synergier mellan åtgärder för att minska utsläpp av växthusgaser och anpassningsåtgärder bör utnyttjas.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

-

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte remissbehandlats

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

-

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Målet med EU:s handlingsram för anpassning är att förbättra EU:s förmåga att klara av klimateffekterna. Ramen är enligt kommissionen i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen och stöder EU:s övergripande mål för hållbar utveckling.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Rådsslutsatser den 25 juni 2009.

4.2 Fackuttryck/termer

Clearing house: med detta avses en funktion att utbyta erfarenheter, kunskap, m.m.